

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA

Препоруке за одговорну употребу генеративних алата вјештачке интелигенције (ВИ) у настави, истраживању и административном раду на Универзитету у Бањој Луци

Препоруке за одговорну употребу генеративних алата вјештачке интелигенције (ВИ) у настави, истраживању и административном раду на Универзитету у Бањој Луци

Сврха Препорука

Овим документом дају се препоруке за одговорну и етичну употребу јавно доступних алата вјештачке интелигенције (ВИ) у настави, истраживању и административном раду на Универзитету. Циљ документа је истовремено подстаћи иновативно кориштење нових алата, који могу значајно унаприједити научноистраживачки рад, образовање и административно функционисање, али и скренути пажњу на адекватну употребу, очување академског интегритета и заштиту осјетљивих информација. Наиме, за веома кратко вријеме јавно доступни алати ВИ су показали запањујуће способности које трансформишу различите области високог образовања, али је истовремено доказано да њихова употреба може бити проблематична усљед кршења права интелектуалне својине произведених садржаја, потенцијалне пристрасности, нетачности изведених садржаја, те злоупотребе повјерљивих података. Овдје представљене препоруке односе се на све наставнике, студенте и запослене који користе алате вјештачке интелигенције за активности повезане са Универзитетом. Пропусти у погледу поштовања ових препорука могу значајно нарушити репутацију Универзитета. Наглашава се да ће овај документ бити подложен честој ревизији, с обзиром на динамичност области и могуће промјене у блиској будућности.

Општа начела употребе алата вјештачке интелигенције (ВИ)

1. Универзитет подржава и подстиче одговорну употребу алата вјештачке интелигенције за унапређење наставе, истраживања и административне ефикасности.
2. Свака употреба алата ВИ мора бити транспарентна и усклађена са стандардима академског интегритета, што укључује поштовање права интелектуалне својине.
3. Запослени и студенти не смију уносити личне информације, осјетљиве и повјерљиве податке о запосленима, студентима, чланицама и Универзитету у јавне алате ВИ нити податке који нарушавају опште услове кориштења алата ВИ.
4. Прије уношења података у јавне алате ВИ, неопходно је упознати се са тим да ли се на тај начин угрожавају права интелектуалне својине појединца и/или Универзитета.
5. Алати ВИ се не смију користити у злонамјерне сврхе нити за друштвено вредновање, аутоматско профилисање понашања појединаца и масовни надзор на Универзитету или ван њега.
6. За сваку употребу алата ВИ искључиво је одговоран корисник ВИ.

Препоруке за наставни процес

Одговорности наставника

- Подстиче се упознавање различитих генеративних алата ВИ како би настава пратила савремене трендове у високом образовању.
- Ако се алати ВИ користе за креирање наставних материјала, саопштити који алати и у коју сврху су кориштени како би студенти добили добар модел у погледу могућности алата ВИ и њихове етичне употребе.
- Одговорни наставник и/или сарадник на првом часу наставе упознаје студенте да ли и на који начин студенти могу употребљавати алате ВИ.
- Дозвољени начини употребе ВИ наводе се у силабусу предмета у дијелу који се односи на методе наставе и савладавања градива.
- За сваки појединачни задатак који се даје студентима у склопу предмета потребно је процијенити да ли је употреба алата ВИ пожељна и води ли достизању исхода учења, те на основу тога писмено прецизирати који алати ВИ и у којој мјери су дозвољени или забрањени за дати задатак.
- Ако се дозвољава употреба алата ВИ у склопу задатка, при његовом задавању потребно је навести на који начин ће се писмено документовати њихова употреба. На примјер, од студената се може тражити да напишу сљедећу изјаву: „Изјава о кориштењу алата ВИ: Приликом израде задатка је кориштен [тачно име и верзија алата ВИ] у сврху [навести конкретну сврху, нпр. генерисање идеја, резимирање, провјера усвојености појмова, превођење текста, добијање повратне информације, креирање илустрација]”. По потреби, од студената се може тражити да наведу и додатне информације као што су: списак кориштених промптова, оригинални испис генерисаних садржаја и слично.
- Ако се за провјеру усвојености исхода учења сматра неопходним да студенти сами произведу нове садржаје, препоручује се да се задаци и методе оцјењивања осмисле тако да се укључи више усмених или писмених провјера знања или других активности током којих студенти не могу да користе алате ВИ.
- Како би студенти постали свјесни предности и ограничења кориштења алата ВИ, неопходно је за студенте на нивоу студијског програма редовно организовати посебне наставне јединице и/или приредити едукативне материјале који указују на потенцијалну употребу ВИ у процесу учења, етичну употребу при генерисању садржаја и потенцијалне пријетње по тачност, приватност и сигурност информација.
- Ментори завршних радова на сва три циклуса студија су одговорни за то да својим кандидатима образложе шта се сматра дозвољеном и етичном употребом алата ВИ у склопу израде рада.
- Од студената се не смије захтијевати да плате комерцијалне лиценце за коришћење сервиса и алата ВИ.

Одговорности студената

- Забрањено је користити алате генеративне ВИ при полагању испита, креирању радова и рјешавању задатака, осим у случајевима када је предметни наставник за то дао експлицитну дозволу.
- Ако постоје нејасноће у погледу кориштења алата ВИ, потребно је контактирати одговорне наставнике и/или сараднике на предмету и од њих добити писмену сагласност за намјеровано кориштење.
- Када се алати ВИ користе у складу са унапријед дефинисаном политиком предмета, појединачног задатка и/или завршног рада (тј. тезе, дисертације), потребно је пријавити и правилно документовати сваку употребу алата ВИ тако што се наводи конкретни алат, те сврха и обим у којем је он кориштен.
- Алати ВИ се користе као допуна и помоћ при учењу, а не као замјена за учење. Користити алате ВИ за интеракцију помоћу којих се учење персонализује, али без директног копирања садржаја које су генерисали алати ВИ у радове.
- Неопходно је критички разматрати потенцијалне пристрасности и нетачности садржаја и анализа које производе алати ВИ.

Препоруке за научноистраживачки и умјетнички рад

- Потребно је критички преиспитати тачност и оригиналност садржаја које су генерисали алати ВИ, то јест провјерити да ли постоје материјалне грешке или индиције плагијаризма, с обзиром на то да алати ВИ често пропуштају навести изворе на основу којих генеришу садржај или чак наводе непостојеће изворе.
- Прије прилагања рукописа или умјетничких дјела за објављивање, неопходно је провјерити политике конкретних издавача (тј. часописа, издавачких кућа) у погледу употребе алата ВИ и начина на који се обзнањује њихово кориштење. Неки издавачи чак и превођење текста или његову стилизацију сматрају значајном помоћи, која се мора навести.
- При писању научноистраживачких и умјетничких пројеката, потребно је осигурати усклађеност кориштења алата ВИ са етичким начелима Универзитета и захтјевима финансирања.
- Посебну пажњу је потребно посветити разматрању тога да ли је генерисани садржај увредљив за одређену особу или групу те да ли проширује политике дискриминације.
- Уношење интелектуалне својине других аутора, укључујући и радове који су у поступку рецензије, необјављене радове, податке, програмске кодове, приједлоге пројеката и наставне материјале у алате ВИ није дозвољено ако се на тај начин угрожавају права интелектуалне својине или ако је то у супротности са општим условима кориштења алата ВИ.
- Чак и када се ради о отвореној лиценци за кориштење туђег интелектуалног рада, неопходно је провјерити да ли је уношење у алате ВИ експлицитно дозвољено.

Препоруке за административни рад

- Запослени могу користити алате ВИ за побољшање ефикасности свог административног рада, али су одговорни да самостално верификују тачност генерисаних садржаја прије њихове званичне употребе.
- При употреби алата ВИ, мора се обратити пажња на заштиту личних или службених података, то јест у јавне алате ВИ се не смију уносити осјетљиви, повјерљиви или лични подаци (нпр. подаци морају бити анонимни, што се постиже тиме што у алате ВИ неће бити унесена имена конкретних личности или организација повезаних са Универзитетом).
- У сврху унапређења рада, на чланицама Универзитета је потребно организовати обуку за цјелокупно академско и административно особље – уз обавезно достављање пратећих материјала који могу бити кориштени мимо обуке – о адекватној и безбједној употреби алата ВИ за потребе административног рада.

Поступци везани за неетичну употребу алата ВИ

- С обзиром на то да софтверски алати за детекцију злоупотребе алата ВИ показују висок постотак лажно позитивних налаза, они се не користе на Универзитету као системско и искључиво средство при провјери завршних и других студентских радова, односно при прегледу научноистраживачких или наставних публикација запослених. Ипак, детектори садржаја генерисаних помоћу алата ВИ се могу користити како би указали на потенцијалне злоупотребе којима се крше наведене политике.
- Када постоји основана сумња да је дошло до повреде академског интегритета усљед неетичног кориштења алата ВИ, потребно је сачинити холистичку процјену рада која узима у обзир и друге видове плагијаризма и кршења интелектуалних права.
- Ако се датом процјеном утврди да постоји разумна вјероватноћа да су алати ВИ злоупотријебљени, потребно је обавијестити надлежне органе Универзитета и покренути процедуру о лажном ауторству у складу са одредбама Правилника о поступку утврђивања неакадемског понашања у писаним радовима, односно одредбама Правилника о дисциплинској и материјалној одговорности радника Универзитета у Бањој Луци.

СЕНАТ УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ